

**Державний торговельно-економічний університет
Кафедра світової економіки**

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**Вдосконалення системи державного регулювання зовнішньої
торгівлі України товарами**
(на матеріалах Асоціації «Український національний комітет
Міжнародної Торгової Палати (ICC Ukraine)», м. Київ)

Студента 4 курсу, 18 групи,
спеціальності 292 «Міжнародні економічні
відносини»
освітньої програми «Міжнародна
торгівля»

Науковий керівник
науковий ступінь,
вчене звання

Гарант освітньо-
професійної програми
науковий ступінь,
вчене звання

М'ягков Кирило
Андрійович

Кушнарєнко Наталія
Петрівна, к.е.н.,
старший викладач

Новак Олена
Володимирівна,
к.е.н., доцент

Київ 2023

Державний торговельно-економічний університет

Факультет міжнародної торгівлі та права Кафедра світової економіки

Спеціальність, 292 «Міжнародні економічні відносини»,
спеціалізація «Міжнародна торгівлі»

Затверджую

Зав. кафедри Дугінець Г.В.
«__» _____ 20__ р

**Завдання
на випускню кваліфікаційну роботу студентові**

М'ягкову Кирилу Андрійовичу

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи

Вдосконалення системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами (на матеріалах Асоціації «Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати (ICC Ukraine)», м. Київ)

Затверджена наказом ректора від «__» _____ 20__ р. №__

2. Строк здачі студентом закінченого проекту (роботи)

23.05.2023

3. Цільова установка та вихідні дані до проекту (роботи)

Мета роботи (проекту) – на підставі проведеного аналізу запропонувати заходи по вдосконаленню системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами.

Об'єкт дослідження – система державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами.

Предмет дослідження – теоретичні та практичні аспекти вдосконалення системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами.

4. Перелік графічного матеріалу – 5 рисунків, 6 таблиць.

5. Консультанти по випускній кваліфікаційній роботі із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

6. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом)

Вступ.

Розділ 1. Сутність та особливості зовнішньої торгівлі України товарами.

1.1 Характеристика впливу зовнішньої торгівлі товарами на економіку України

1.2 Аналіз умов експорту і імпорту товарів Україною та роль держави і недержавної організації Асоціація «Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати» у їх формуванні

Висновки до розділу 1

Розділ 2. Рекомендації щодо вдосконалення системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами

2.1 Оцінка сприятливості державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами

2.2 Обґрунтування заходів по вдосконаленню системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами

2.3 Визначення економічного ефекту від запропонованих заходів по вдосконаленню системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами

Висновки до розділу 2

Висновки і пропозиції

7. Календарний план виконання випускної кваліфікаційної роботи.

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми ВКР	До 20.12.2023	
2	Узгодження плану ВКР з науковим керівником	До 10.02.2023	
3	Подача науковому керівнику на рецензування 1-го розділу ВКР	До 28.02.2023	
4	Подача науковому керівнику на рецензування 2-го розділу ВКР	До 26.04.2023	
5	Подача готової ВКР	До 23.05.2023	
6	Попередній захист ВКР	За графіком (30.05-10.06.2023)	
7	Захист ВКР	За графіком (13.06-24.06.2023)	

8. Дата видачі завдання « _____ » 20__ р.

9. Керівник випускної кваліфікаційної роботи.

Кушнарєнко Н.П. _____

10. Керівник освітньо-професійної програми

Новак О.В. _____

11. Завдання прийняв до виконання студент

М'ягков К.А. _____

12. Відгук керівника випускної кваліфікаційної роботи на тему «Вдосконалення системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами».

Випускна кваліфікаційна робота М'ягова К.А. присвячена актуальній темі вдосконалення системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами.

В роботі розглянуто особливості зовнішньої торгівлі України товарами та вплив зовнішньої торгівлі товарами на економіку України, здійснено аналіз умов експорту і імпорту товарів Україною та визначено роль держави і недержавної організації Асоціація «Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати» у їх формуванні. Проведено оцінку сприятливості державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами та надано рекомендації щодо вдосконалення системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами.

Випускна кваліфікаційна робота М'ягова К.А. розкриває тему дослідження, містить тематичний аналіз та відповідні рекомендації, відповідає встановленим вимогам, та рекомендується до захисту перед комісією.

Керівник випускної кваліфікаційної роботи _____

(підпис, дата)

13. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу.

Випускна кваліфікаційна робота студента М'ягова К.А. може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Керівник освітньо-професійної програми _____

(підпис, прізвище, ініціали)

Завідувач кафедри _____

(підпис, прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 20 _____ р.

АНОТАЦІЯ

М'ягков Кирило Андрійович, вдосконалення системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами (на матеріалах Асоціація «Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати (ICC Ukraine)»), м.Київ.

Випускна кваліфікаційна робота присвячена актуальній проблемі державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами.

У роботі проведений комплексний аналіз умов експорту і імпорту товарів Україною, окреслено роль держави та недержавної організації Асоціація «Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати (ICC Ukraine)», м. Київ, у їх формуванні, визначено сутність та ключові характеристики системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами, надано оцінку сприятливості державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами, обґрунтовано заходи по вдосконаленню системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами, визначено економічний ефект від запропонованих заходів.

Ключові слова: державне регулювання зовнішньої торгівлі України товарами, Асоціація «Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати, ICC Ukraine», міжнародна торгівля України товарами, ЗЕД.

ANNOTATION

Miahkov Kyrylo Andriiovich, improvement of the system of state regulation of Ukraine's foreign trade in goods (based on the materials of the Ukrainian National Committee of the International Chamber of Commerce (ICC Ukraine)).

Graduation thesis is devoted to the current problem of state regulation of Ukraine's foreign trade in goods.

The article provides a comprehensive analysis of the conditions of export and import of goods by Ukraine, outlines the role of the State and the non-governmental organization Association "Ukrainian National Committee of the International Chamber of Commerce (ICC Ukraine)", Kyiv, in their formation, defines the essence and key characteristics of the system of state regulation of Ukraine's foreign trade in goods, assesses the favorability of the state regulation of Ukraine's foreign trade in goods, and substantiates measures to improve the system of state regulation of Ukraine's foreign trade in goods,

Keywords: state regulation of Ukraine's foreign trade in goods, Association "Ukrainian National Committee of the International Chamber of Commerce, ICC Ukraine", international trade of Ukraine in goods, foreign economic activity.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ТОВАРАМИ	5
1.1 Характеристика впливу зовнішньої торгівлі товарами на економіку України.....	5
1.2 Аналіз умов експорту і імпорту товарів Україною та роль держави і недержавної організації Асоціація «Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати» у їх формуванні.....	14
РОЗДІЛ 2. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ТОВАРАМИ	20
2.1 Оцінка сприятливості державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами.....	20
2.2 Обґрунтування заходів по вдосконаленню системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами.....	26
2.3 Визначення економічного ефекту від запропонованих заходів по вдосконаленню системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами	32
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	36

ВСТУП

Актуальність. На сучасному етапі розвитку зовнішньої торгівлі товарами стає все більш вагомим фактором забезпечення подальшого соціально-економічного зростання. Для розвинутих країн характерно, що практично всі галузі їх економіки так чи інакше залучені до зовнішньоекономічної діяльності, яка, зокрема, має сприяти забезпеченню національних інтересів і безпеки держави шляхом підтримки взаємовигідного митного співробітництва відповідно до загальних правил. Саме тому дослідження системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами є актуальним.

Сприяння подальшій інтеграції України у світове співтовариство, розвиток рівноправних і взаємовигідних відносин з іншими державами, забезпечення зростання рівня життя і добробуту населення є пріоритетом національних інтересів у процесі державного регулювання зовнішньої торгівлі товарами в Україні. Завданням органів державної влади у цій сфері має бути створення сприятливих умов для подальшого розвитку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та вдосконалення механізмів регулювання.

Останнім часом увага до механізму державного регулювання зовнішньої торгівлі товарами значно зросла, що зумовлено усвідомленням того, що ринкові відносини не виключають, а в деяких випадках, навпаки, потребують втручання державних інституцій. У науковій літературі багато праць присвячено державному регулюванню економіки в цілому та зовнішньої торгівлі товарами зокрема. Дослідженню розвитку України під впливом зовнішньої торгівлі товарами та особливостям її державного регулювання присвячені праці багатьох науковців, серед яких: М.О. Ажнюк, М. Антонович, І.Г. Бабець, Л. Бабій, Н.В. Бахчеванова, Л.В. Білецька, І.О. Бочан, М. Вачевський, Л. Вишняк, А.А. Довгополов, В.С. Мілаш, О. Перепелинська, І.М. Проценко, С.Ф. Ревуцький, Н. Резніков, О.О. Резнікова, М.Ф. Селівон, В.Р. Сиденко, І.В. Ус, Л.О. Харкова, І.В. Шкодін та інші вчені.

Незважаючи на досить велику кількість наукових розробок з даної тематики, питання подальшого вдосконалення інструментів державного регулювання зовнішньої торгівлі товарами залишаються актуальними.

Мета дослідження: на підставі проведеного аналізу запропонувати заходи по вдосконаленню системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами.

Для досягнення мети було сформовано наступні **завдання:**

- визначити сутність та ключові характеристики системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами;
- проаналізувати умови експорту і імпорту товарів Україною, окреслити роль держави та недержавної організації Асоціація «Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати (ICC Ukraine)», м. Київ, у їх формуванні;
- надати оцінку сприятливості державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами;
- обґрунтувати заходи по вдосконаленню системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами;
- визначити економічний ефект від запропонованих заходів по вдосконаленню системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами.

Об'єкт дослідження: система державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами.

Предмет дослідження: теоретичні та практичні аспекти вдосконалення системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами.

Методи дослідження: аналіз, синтез, індукція, дедукція, контент-аналіз, статистичний, графічний, інші методи наукового пізнання.

Структура: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ТОВАРАМИ

1.1 Характеристика впливу зовнішньої торгівлі товарами на економіку України

Зовнішня торгівля значною мірою впливає на зростання економіки України як основного джерела доходів суб'єктів фінансових відносин у міжнародній торгівлі. Доведено, що експортно-імпортна діяльність держави позитивно впливає на зростання економіки України, особливо в умовах високої продуктивності та конкурентоспроможності вітчизняної продукції.

Динаміку ВВП України за останні 5 років відобразимо на рисунку 1.1.

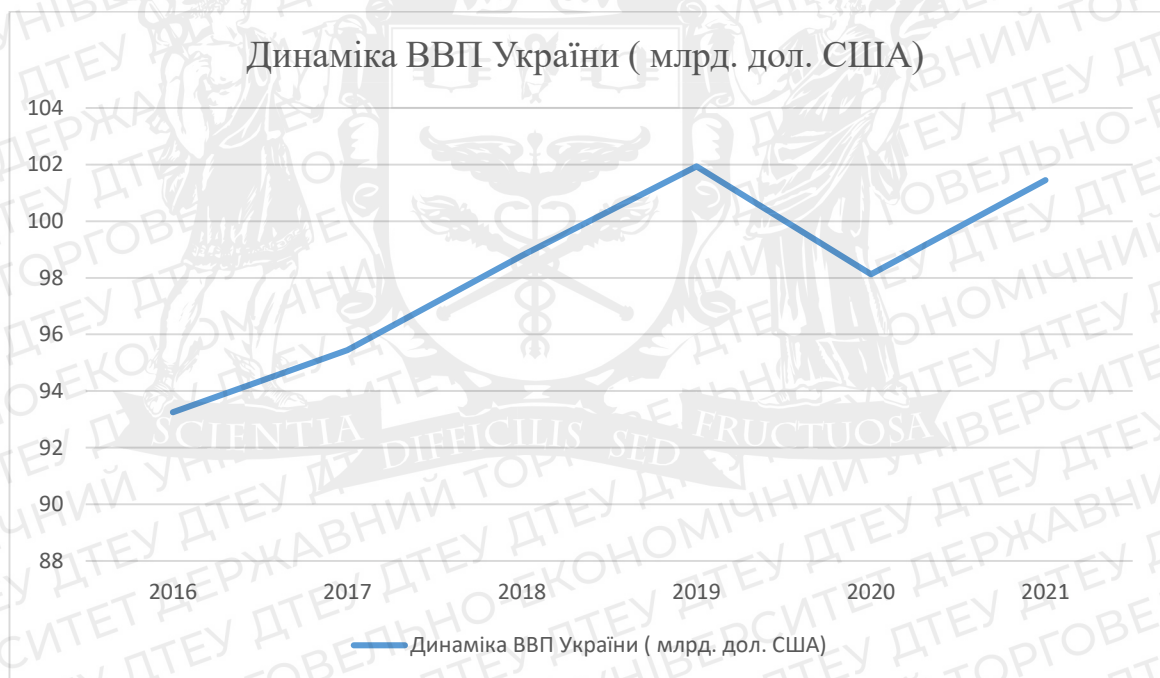

Рис. 1.1. Динаміка ВВП України в дол. США [37]

Динаміка ВВП України за 2017-2021 роки була складною через вплив пандемії COVID-19 та різні політичні та економічні фактори.

За останні п'ять років ВВП України проходив через різні етапи змін.

У 2017 році ВВП зріс на 2,5%, що було спричинено підвищенням інвестиційного попиту та покращенням внутрішнього споживання. У 2018 році ВВП зріс на 3,3%, що було найбільшим показником з 2013 року, завдяки збільшенню виробництва металургійної продукції, зернових культур та інших

продуктів. У 2019 році ВВП зріс на 4,1%, що також було хорошим показником, проте в кінці року відбулося зниження зростання через збільшення переважання імпорту над експортом. У 2020 році ВВП скоротився на 4,0% внаслідок пандемії COVID-19 та змін у глобальному економічному середовищі, що суттєво вплинуло на зовнішню та внутрішню ситуацію. У 2021 році ВВП зріс на 4,6%, що є позитивним знаком відновлення економіки після пандемії COVID-19. Однак, зберігаються виклики для економіки України, такі як підвищення інфляції та нестабільність на міжнародних ринках.

Варто зазначити, що військова агресія росії проти України значно вплинула на формування ВВП. Відновлення економіки України залежить від багатьох факторів, таких як відбудова країни, здійснення структурних реформ, підтримка малих та середніх підприємств, залучення інвестицій, розвиток експорту, тощо.

Для аналізу зовнішньої торгівлі України товарами розглянемо динаміку обсягів експорту та імпорту товарів в загальному (таблиця 1.1), а також галузевому розрізі.

Таблиця 1.1
Обсяги експорту та імпорту України товарів за період 2019-2022 (млн. дол. США) [36]

Рік	Експорт		Імпорт	
	Обсяг (млн. дол. США)	У % до попереднього року	Обсяг (млн. дол. США)	У % до попереднього року
2019	50054,6	105,7	60800,1	106,3
2020	49191,8	98,3	54336,1	89,4
2021	68072,3	138,4	72843,1	134,1
2022	44148,8	64,9	55273,5	75,9

Динаміка експорту України товарів в період з 2019 по 2022 роки була досить складною через різноманітні фактори, які впливали на зовнішньоекономічну ситуацію в світі. Зокрема, у 2019 році світова економіка зазнала зниження в зв'язку з торговельною війною між США та Китаєм, що суттєво вплинуло на український експорт. Однак, у 2019 році загальний обсяг експорту України товарами склав понад 50 млрд дол. США, що на 5,7% більше, ніж у 2018 році. Проте, у 2020 році через складну ситуацію в світі через вплив пандемії COVID-19, загальний обсяг експорту України товарами зменшився і склав 49,2 млрд дол. США, що на 1,7% менше, ніж у 2019 році. У 2021 році обсяг експорту склав 68,1 млрд дол. США, що на 38,4% більше, ніж за період 2020 року. Початок 2022 року був надзвичайно стресовим та складним як для соціального, так і для економічного середовища країни. Російська агресія в Україні призвела до значних матеріальних та моральних втрат, що відіграло свою роль у становищі економічного простору. Результатом 2022 року є підсумки українського експорту в обсязі 44 млрд дол. США, що складає 64,9% від обсягу експорту товарами за попередній рік.

За період з 2019 по 2022 роки, обсяг імпорту України товарами відображає наступну динаміку. У 2019 році загальний обсяг імпорту склав 60,8 млрд дол. США, що на 6,3% більше за 2018 рік. У 2020 році через пандемію COVID-19 та зміни в зовнішньополітичній ситуації, обсяг імпорту знизився до 54,3 млрд дол. США, що складає лише 89,4% від попереднього періоду. У 2021 році відбувся поступовий підйом в обсягах імпорту, та загальний обсяг становив 72,8 млрд дол. США за рік, що є стрімким збільшенням у вигляді 34,1%. У 2022 році, через військовий стан та тривалу відсутність можливості ввозу іноземної продукції ми маємо імпортованої продукції всього на 55,3 млрд дол. США, що на 24,1% менше за 2021 рік.

Якщо зростання експорту в більшості галузей супроводжувалося збільшенням фізичних обсягів його поставок на зовнішні ринки, то збільшення експорту продовольчих товарів і продукції АПК на 5,5 млрд дол. США (або на

24,9%) відбулося незважаючи на скорочення їх фізичних обсягів на 6,6%. Збільшення надходжень від експорту товарів при зменшенні їх фізичних обсягів пов'язане зі зростанням світових цін на основні експортні товари України, насамперед залізної руди, металів, соняшникової олії та зерна (рис. 1.2).

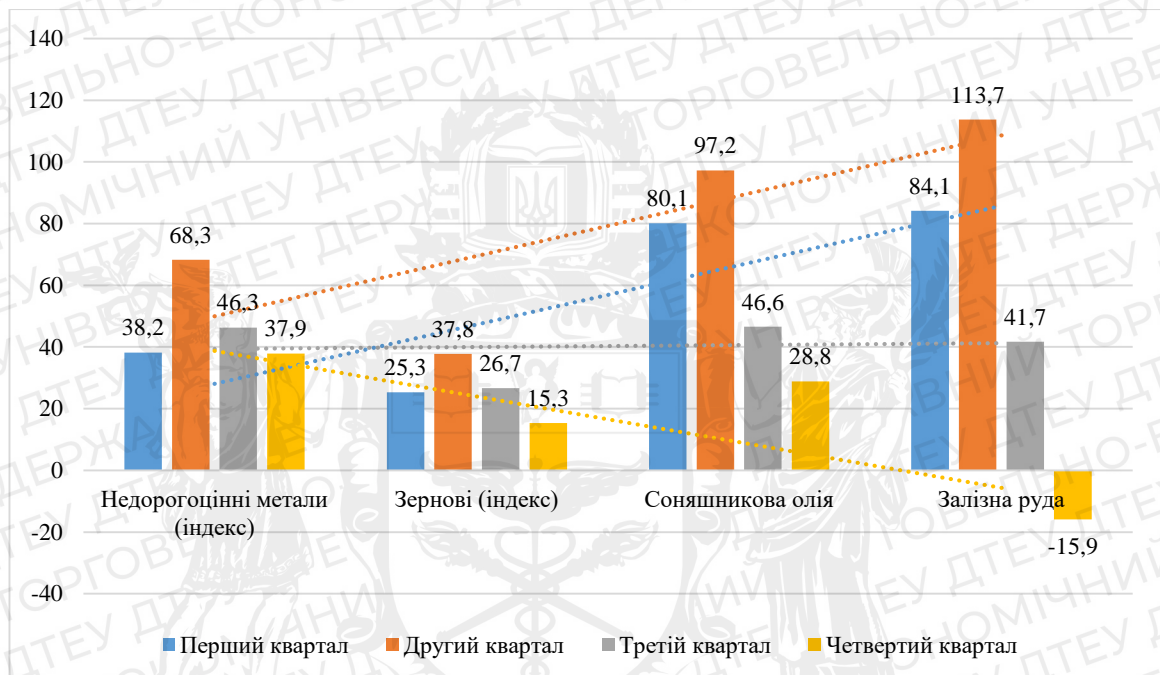

Рис. 1.2. Зміна світових цін на окремі товари у 2021 р., у % до відповідного кварталу попереднього року [34]

Враховуючи прогнози Світового банку щодо зниження світових цін на окремі експортні товари України у 2023 році, тенденція до зниження фізичних обсягів їх експорту створює ризики невідповідності вартості експортної виручки (Рис.1.3). Така динаміка наприкінці 2021 року внесла певні зміни в товарну структуру українського експорту (Рис. 1.4).

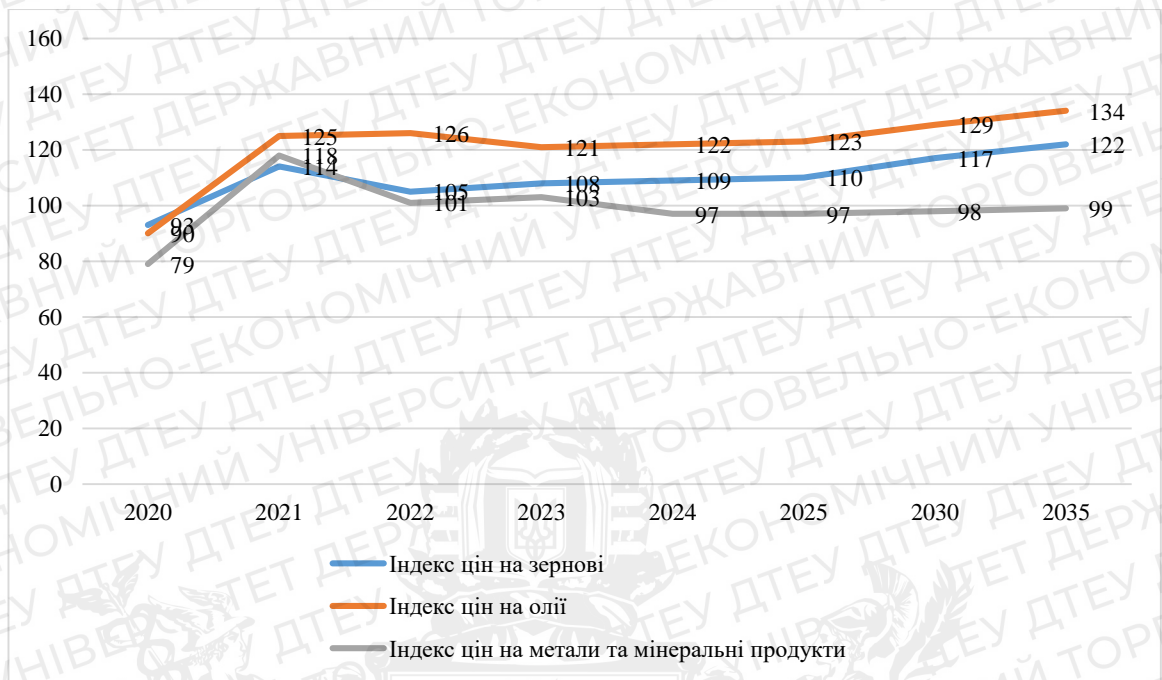

Рис. 1.3. Прогноз індексів світових цін на окремі товари [34]

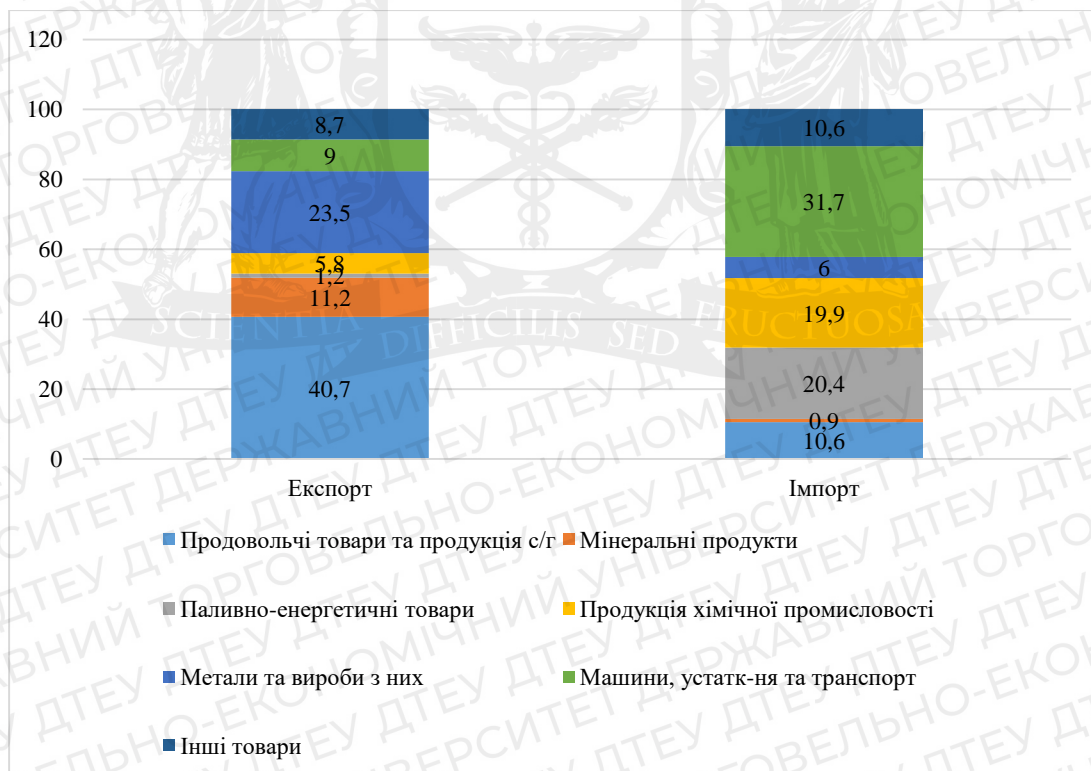

Рис.1.4. Товарна структура зовнішньої торгівлі України у 2021 р., % [34]

Якщо на кінець 2020 року частка продуктів харчування та сільськогосподарської продукції в товарній структурі експорту становила 45,1%, то на кінець 2021 року вона знизилася до 40,7%. Водночас за вказаний період

частка мінеральних продуктів зростає з 9,7% до 11,2%, а металів і виробів з них – з 18,4% до 23,5%. На ці три товарні групи припадає три чверті (75,4%) загального експорту товарів з України [31].

На відміну від динаміки фізичних обсягів експорту товарів, динаміка імпорту у 2021 році показала зростання. Продовження тенденції до збільшення фізичних обсягів імпорту при зменшенні фізичних обсягів його експорту та зниження світових цін, швидше за все, призведе до збільшення від'ємного сальдо зовнішньої торгівлі України товарами у 2023 році.

У географічній структурі зовнішньої торгівлі товарами України у 2021 році провідне місце посідають країни ЄС. Порівняно з тим же періодом 2020 року частка ЄС зростає з 39,6% до 39,9%. Збереженню лідерських позицій сприяло зростання вартісного товарообороту на 37,8%. ЄС є найбільшим торговим партнером України як за експортом товарів (39,3% від загального експорту), так і за обсягом їх імпорту (40,4% від загального імпорту) [31] (Рис. 1.5).

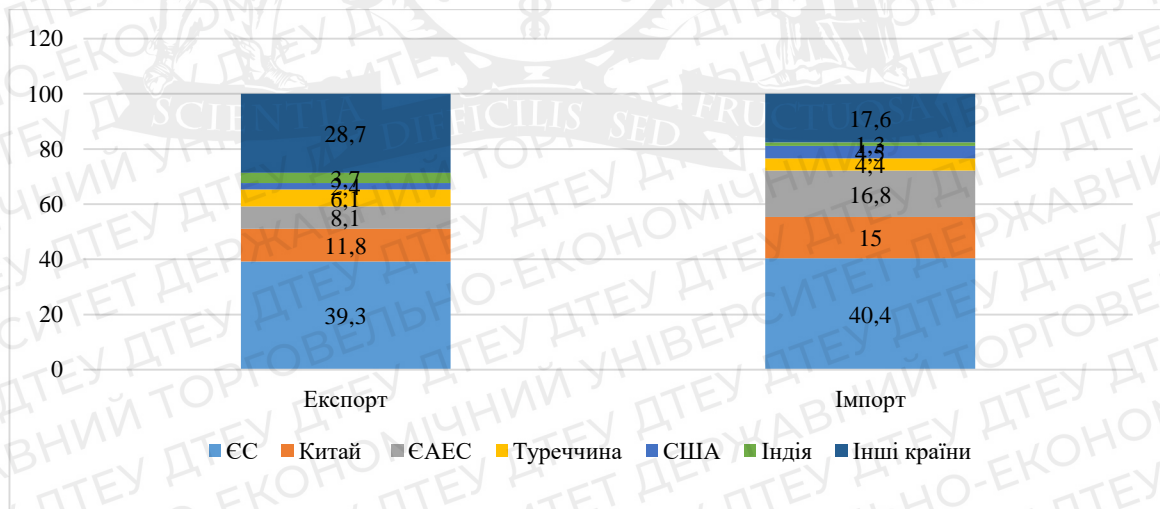

Рис. 1.5. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами України у 2021 р., % [34]

2022 рік мав стати рекордним для України за обсягами експорту за всю історію незалежності. На початку року, у січні-лютому 2022 року, український експорт показав позитивну динаміку зростання порівняно з відповідним

періодом минулого року – приріст експорту склав 34%. Проте вже в березні, в умовах війни, розв'язаної росією, стався разючий обвал поставок за кордон – скорочення на 50%. Повільне відновлення експорту почалося в травні, а в останні місяці показало кращі результати завдяки розблокуванню українських портів. Загалом за 9 місяців 2022 року Україна експортувала товарів на \$33 млрд, що на 31,5% менше від обсягу за аналогічний період 2021 року. Експорт за вересень склав 4 144 млн дол. США і став найкращим результатом з лютого 2022 року. Для порівняння, у серпні 2022 року обсяг експорту становив 3 363 млн дол. США. У 2021 році перше місце серед експортних категорій товарів посіли чорні метали, у 2022 році вони поступилися місцем зерну. Загалом війна мала значний вплив на українську металургію. Зменшення експорту продукції металургії за 8 місяців 2022 року склало 54% (у грошовому вираженні).

Інші галузі, які зазнали суттєвого скорочення експорту за 8 місяців 2022 року: хімічна продукція – 51%, машинобудування – 18%, меблі – на 18%, сільськогосподарська та харчова продукція – 11%, одяг та взуття – 10%. Завдяки звільненню українських чорноморських портів із серпня 2022 року експортувати агропродукцію стало набагато простіше. Частка сільськогосподарської та харчової продукції в загальному експорті України зросла з майже 36% у 2021 році до 46% (у грошовому вираженні). При цьому майже 79% експорту сільськогосподарської та харчової продукції припадає на зернові та олійні культури. Частка металургійної продукції знизилася з 24% до 16%, а машинобудування практично не змінилася.

Індекс цінових умов торгівлі в Україні в 2019 році склав 104,1%, що означає зростання цін на експортні товари порівняно з цінами на імпорتنі товари. Це свідчить про те, що ціни на українські експортні товари зросли швидше, ніж на імпорتنі товари, що може бути сприятливим для зовнішньої торгівлі України.

За даними Державної служби статистики України, індекс цінових умов торгівлі в Україні у 2020 році склав 108,1% порівняно з 2019 роком. Це означає,

що в середньому ціни на товари, що імпортувалися до України, були на 8,1% вищими, ніж ціни на експортні товари з України. Загалом, індекс цінових умов торгівлі показує, наскільки вигідно для країни є зовнішньоекономічна діяльність, тобто як змінюються умови зовнішньої торгівлі для країни порівняно з попереднім періодом.

За даними Державної служби статистики України, індекс цінових умов торгівлі в Україні в 2021 році збільшився порівняно з попереднім роком. Зокрема, у 2021 році індекс становив 122,4 відсотка, що на 6,3 відсотка вище, ніж у 2020 році. Це свідчить про збільшення цін на експортні товари, що є позитивним сигналом для експортерів, але може мати негативний вплив на інфляцію в Україні.

Індекс інтенсивності торгівлі - це показник, що вимірює обсяг зовнішньої торгівлі країни відносно її ВВП. Він вказує, яка частина ВВП країни створюється за рахунок зовнішньої торгівлі.

Згідно з даними Державної митної служби України, індекс інтенсивності торгівлі в Україні за останні роки має наступну динаміку:

- 2020 рік: 58,8%
- 2021 рік (січень-липень): 65,2%
- 2022 рік (січень-липень): 63,5%

Ці дані свідчать про те, що обсяг зовнішньої торгівлі України відносно ВВП збільшується, але відбувається це нестабільно.

Індекс компліментарності (Complementarity Index) відображає ступінь взаємозалежності між імпортом та експортом товарів в країні. Його значення може вказувати на те, наскільки добре розвинуті взаємовигідні економічні відносини з іншими країнами.

Точні дані про індекс компліментарності в Україні за 2020-2022 роки відсутні в відкритій статистиці. Однак, на підставі загальних тенденцій можна зробити припущення, що індекс компліментарності в Україні за цей період зберігався на рівні попередніх років.

Наприклад, за даними Державної митної служби України, у 2020 році найбільшими товарами-експортерами з України були зернові культури, залізна руда та її концентрати, соняшникова олія, аміачна сода, фрукти свіжі та заморожені, кукурудза тощо. Імпорт українського ринку в 2020 році в основному складала нафтопродукти, машини та обладнання, мінеральні добрива, металеві вироби тощо.

Аналізуючи ці дані, можна припустити, що взаємний імпорт та експорт України мав досить високу компліментарність. Наприклад, експорт зернових культур може компенсувати імпорт мінеральних добрив, а експорт соняшникової олії може бути взаємозв'язаний з імпортом нафтопродуктів. Однак, без точних даних про індекс компліментарності важко дати більш точну оцінку.

Сальдо торговельного балансу в Україні за останні три роки (2020-2022) відображається в статистичних звітах Національного банку України (НБУ) та Державної митної служби України (ДМСУ).

Згідно з даними НБУ, у 2020 році торговельний баланс України становив додатний баланс на рівні 4,6 мільярдів доларів США. У 2021 році сальдо торговельного балансу зросло і становило 11,4 мільярдів доларів США.

Дані ДМСУ подаються у звітах за митний період, який складається з 12 місяців. Згідно з даними за період з листопада 2019 року по жовтень 2020 року, торговельний баланс склав додатний баланс на рівні 5,5 мільярдів доларів США. За період з листопада 2020 року по жовтень 2021 року сальдо торговельного балансу склало 12,2 мільярдів доларів США. Дані за період з листопада 2021 року по січень 2022 року становлять додатний баланс на рівні 2,4 мільярдів доларів США.

1.2 Аналіз умов експорту і імпорту товарів Україною та роль держави і недержавної організації Асоціація «Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати» у їх формуванні

Умови імпорту та експорту в Україні визначаються законодавством та міжнародними договорами, які регулюють торгівлю товарами з іншими країнами. Основними з них можна виділити:

1. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" - цей закон дає визначення основним термінам, застосовуваним у практиці зовнішньоекономічної діяльності; закріплює основні принципи і правила здійснення зовнішньоекономічної діяльності; визначає коло суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, їх права та обов'язки; регулює економічні відносини України з іншими державами та міжнародними міжурядовими організаціями;
2. Закон України "Про стандартизацію" - цей закон встановлює правові та організаційні засади стандартизації в Україні з метою забезпечення безпеки, якості та конкурентоспроможності продукції, робіт та послуг, підвищення захисту прав споживачів, охорони навколишнього середовища, забезпечення державної та національної безпеки.
3. Закон України "Про захист економічної конкуренції" - цей закон встановлює правила заборони монополії на ринку та недобросовісної конкуренції в зовнішній торгівлі.
4. Закон України "Про технічні регламенти та оцінку відповідності" – даний закон встановлює правила щодо процедури оцінки відповідності продуктів, які повинні бути відповідними технічним регламентам. Ця процедура включає в себе випробування продукту, оцінку документації та відвідування місць виробництва. Результатом процедури оцінки відповідності є видача декларації про відповідність або сертифікату відповідності.

Для здійснення імпорту та експорту в Україні необхідно отримати митний дозвіл, заповнити необхідну документацію та сплатити необхідні збори та митні

платежі. Крім того, імпортери та експортери повинні дотримуватися умов договорів, які вони укладають з контрагентами, та забезпечувати доставку товарів у відповідності з умовами договорів та законодавством.

Україна відкрила свій ринок для більшості товарів, і в цілому має відкритий режим торгівлі. Однак, існують окремі обмеження на імпорт та експорт певних товарів, залежно від країни-партнера, виду товару та його кількості.

Загальний режим торгівлі в Україні базується на членстві країни у Всесвітній організації торгівлі (WTO) та підписанні угод про вільну торгівлю з більшістю країн світу. Крім того, Україна є членом Європейського союзу та залучена до його спільного ринку.

Проте, існують окремі обмеження на імпорт та експорт товарів, зокрема на продукти харчування, зброю та товари, які можуть бути небезпечними для здоров'я чи навколишнього середовища. Також існують обмеження на експорт сировинних матеріалів та енергоресурсів.

У залежності від країни-партнера, можуть бути застосовані різні митні тарифи на імпорт та експорт товарів.

Стан тарифної політики в Україні є досить складним та змінним. З одного боку, з метою відкриття ринку та забезпечення конкурентного середовища для вітчизняних виробників, Україна укладає угоди про вільну торгівлю з іншими країнами та блоками (наприклад, з ЄС). У рамках таких угод зазвичай знижуються митні ставки та інші бар'єри на ввезення товарів.

З іншого боку, Україна також застосовує тарифні заходи для захисту вітчизняних виробників. Наприклад, можуть встановлюватися антидемпінгові мита на імпортні товари, які продаються в Україні за ціною нижчою за ринкову. Також можуть бути введені заходи з тимчасового зниження митних ставок на імпорт товарів, які не виробляються в Україні, але є важливими для економіки.

Державні органи України відіграють важливу роль в регулюванні зовнішньої торгівлі товарами. Основні державні органи, які відповідають за регулювання зовнішньої торгівлі в Україні, такі:

1. Міністерство економіки України. Це відомство є центральним органом виконавчої влади, який здійснює формування та реалізацію державної економічної політики. Також, дане підприємство займається підготовкою та реалізацією міжнародних договорів, які регулюють зовнішньоекономічні відносини України з іншими країнами.

2. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. Це відомство відповідає за регулювання транспортного сполучення з іншими країнами та за забезпечення розвитку інфраструктури для зовнішньої торгівлі.

3. Митна служба України. Митна служба України - це державний орган, відповідальний за регулювання та контроль митних операцій на території країни. Митна служба України працює у відповідності до внутрішнього законодавства, міжнародних договорів та конвенцій.

4. Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. Це відомство відповідає за забезпечення якості та безпеки продуктів харчування, які імпортуються та експортуються.

5. Податкова служба України. це державний орган, який відповідає за адміністрування податків, зборів та інших обов'язкових платежів відповідно до законодавства України. Податкова служба України діє в межах своїх повноважень, встановлених законодавством України, та сприяє стабільності державних фінансів і економічному розвитку країни.

6. Національний банк України (НБУ).

Україна також бере участь у різних міжнародних організаціях, таких як Всесвітня Торговельна Організація, Світова Митна Організація та інші, що забезпечує залучення інвестицій та розвиток міжнародної торгівлі.

Український національний комітет Міжнародної торгової палати (ISS Ukraine) уповноважений Світовою організацією торгівлі представляти сучасні

бізнес-тенденції на території країни і сприяти розвитку міжнародного співробітництва [22].

Міжнародна торгова палата ІСС (штаб-квартира в Парижі) - впливова глобальна бізнес-організація, яка користується незаперечним авторитетом в розробці сучасних правил і стандартів, що регулюють міжнародний бізнес.

ІСС співпрацює з такими впливовими міжнародними організаціями, як ООН, СОТ, Світовий банк, МВФ, ОЕСР.

Міжнародна торгова палата (ІСС) представлена в 127 країнах і має мережу з 94 національних комітетів.

Український національний комітет Міжнародної торгової палати (ІСС Ukraine) - перший національний комітет в СНД. Заснований в 1998 році, сьогодні він об'єднує національні компанії і компанії-нерезиденти, що представляють великий і середній бізнес.

Український національний комітет Міжнародної торгової палати (ІСС Ukraine) - це некомерційна організація. Відповідно до Статуту, вона зареєстрована як Асоціація підприємств «Український національний комітет Міжнародної торгової палати» [22].

Провідна асоціація в сегменті міжнародного співробітництва та партнер для всіх учасників глобального бізнесу, влади і світової спільноти.

Місія: просування міжнародної торгівлі та інвестицій через впровадження кращих світових практик.

Стратегічні цілі:

- створення сприятливого ділового середовища для сталого розвитку і процвітання [22].

Основними перевагами Українського національного комітету Міжнародної торгової палати (ІСС Ukraine) є партнерські відносини з національними комітетами Всесвітньої організації бізнесу в 94 країнах для просування міжнародної торгівлі, вивчення нових ринків, пошуку партнерів та залучення інвестицій.

Основний напрямок діяльності Українського національного комітету Міжнародної торгової палати (ICC Ukraine) - міжнародна співпраця, створення умов для інтеграції українського бізнесу в міжнародне бізнес-співтовариство.

Висновки до розділу 1. Зовнішня торгівля має значний вплив на економіку України. Перш за все, вона є важливим джерелом доходів для країни. Зокрема, експорт товарів забезпечує додаткові грошові потоки в економіку, що дозволяє підтримувати баланс зовнішньої торгівлі та забезпечувати зовнішню платіжну рівновагу.

Крім того, зовнішня торгівля сприяє розвитку внутрішнього виробництва, забезпечуючи зовнішні ринки для продажу вітчизняних товарів. Це може стимулювати зростання виробництва, збільшення робочих місць та підвищення рівня життя населення.

З іншого боку, зовнішня торгівля може мати й негативні наслідки для економіки України. Зокрема, залежність від імпорту товарів може призвести до зменшення виробництва внутрішніх товарів та відповідно, до зменшення робочих місць. Крім того, імпорт товарів може впливати на конкурентоздатність вітчизняних товарів, зокрема, шляхом надмірної конкуренції та зниження цін на зарубіжні товари.

Отже, вплив зовнішньої торгівлі на економіку України є комплексним та залежить від різних факторів, таких як структура експорту та імпорту, конкуренція на зовнішніх ринках, стан внутрішнього виробництва та багато інших.

Український національний комітет Міжнародної торгової палати (ICC Ukraine) - провідна асоціація в сегменті міжнародного співробітництва та партнер для всіх зацікавлених сторін: бізнесу, влади і світової спільноти. ICC Ukraine є активним учасником Глобального договору ООН.

Основне завдання регіональних офісів - розширення сфери впливу Українського національного комітету Міжнародної торгової палати (ICC Ukraine), конструктивна співпраця в сегменті просування міжнародної торгівлі

та інвестицій з впровадженням кращих світових практик в областях, районах та містах обласного значення та сприяння регіональному бізнесу в вихід на міжнародні ринки.

Представництво регіональних офісів ICC Ukraine: послідовний захист прав та законних інтересів національного бізнесу на місцевому рівні в економічній, правовій та інших сферах їх діяльності, представництво інтересів учасників ICC Ukraine на місцевому рівні; зміцнення загального добробуту держави та захист інтересів учасників ICC Ukraine; активність і ефективність посередництва між учасниками ICC Ukraine та владою; сумлінне партнерство з активними структурами громадянського суспільства; забезпечення безперервної роботи щодо вдосконалення правової основи суспільного життя; формування позитивного міжнародного іміджу та інвестиційної привабливості України [23, с. 74].

Пріоритетними напрямками співробітництва сторін відповідно до угод є:

- координація дій, спрямованих на підвищення економічного потенціалу областей, розвиток зовнішньоекономічних зв'язків регіонів;
- реалізація заходів з розробки і реалізації інвестиційних стратегій економічного зростання регіону;
- проведення заходів, спрямованих на створення умов для економічного розвитку суб'єктів господарювання, стимулювання інвестицій в реальний сектор економіки областей, розвиток інтелектуального бізнесу, в тому числі на збільшення експорту вітчизняних товарів та імпорт заміної продукції, зокрема за рахунок його інноваційної складової.

Розділ 2. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ТОВАРАМИ

2.1 Оцінка сприятливості державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами

У відповідь на вторгнення росії президент В. Зеленський оголосив воєнний стан у лютому 2022 року, а Верховна Рада продовжила його до 20 травня 2023 року. Запроваджено нові законодавчі норми валютного, податкового та митного регулювання та тривають подальші зміни до нормативних актів. Зокрема, ці зміни можуть вплинути на митне оформлення товарів та роботу митних органів. З огляду на це Митна служба України рекомендує, щоб експортери з інших країн перевіряли в Комерційній службі та своїх українських колегах будь-які останні зміни у вимогах або процедурах імпорту товарів в Україну.

Іноземні компанії вже давно вважають систему технічного регулювання України значною перешкодою для торгівлі та інвестицій. Останніми роками Україна прийняла кілька нових законів і урядових постанов, спрямованих на приведення української практики у цій сфері у відповідність до Угоди СОТ про технічні бар'єри в торгівлі (ТБТ). У рамках Угоди про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі між Україною та ЄС у 2016 році Україна почала наближення своїх стандартів до ЄС, а також прийняла та запровадила різні законодавчі зміни, серед яких:

- Закон України «Про стандартизацію» від 05 червня 2014 року № 1315-VII [3];
- Закон України «Про метрологію та метрологічну діяльність» від 10 лютого 2014 року № 1314-VII [4];
- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо дерегуляції у сільському господарстві № 867-VIII» від 08 грудня 2015 року [5].

Технічні регламенти в Україні координуються Департаментом технічного регулювання Міністерства економіки України та розробляються Державним підприємством «Український науково-дослідний і навчальний центр сертифікації, стандартизації та якості» (ДП «УкрНДНЦ»), яке виконує функції національного органу стандартизації. Контроль за якістю продукції та її відповідністю національним стандартам здійснює Державна інспекція з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів. В Україні сертифікація є платною послугою.

Приклади засобів тарифного і нетарифного регулювання в Україні відобразимо у табл.2.1.

Таблиця 2.1

Приклади засобів тарифного і нетарифного регулювання в Україні [1]

Тип регулювання	Опис	Приклад
Тарифне регулювання	Встановлення митних зборів на імпорту товарів	Установлення 10% мита на імпорту автомобілів
Нетарифне регулювання	Встановлення квот на імпорту товарів	Встановлення квот на імпорту зерна
Тарифне регулювання	Встановлення митних зборів на експорту товарів	Установлення 10% мита на експорту металевої продукції
Нетарифне регулювання	Обмеження експорту товарів з метою забезпечення внутрішніх потреб	Обмеження експорту пшениці з метою забезпечення внутрішнього ринку
Тарифне регулювання	Встановлення акцизів на окремі види товарів	Встановлення акцизів на тютюнові вироби
Нетарифне регулювання	Встановлення стандартів якості на імпортовані товари	Встановлення вимог до якості ввезеного медичного обладнання

Ці засоби можуть використовуватися в різних комбінаціях для досягнення різних економічних цілей, таких як збільшення експорту, захист внутрішнього ринку або збільшення прибутку від мита.

У табл.2.2 відобразимо приклади рівня митних тарифів та нетарифних обмежень в Україні.

Таблиця 2.2

Приклади рівня митних тарифів та нетарифних обмежень в Україні [35]

Товарна позиція	Опис товару	Митний тариф	Нетарифне обмеження
8703	Автомобілі	10%	Ліцензії на імпорт
1701	Цукор	50 євро/т	Квоти на імпорт
2403	Цигарки	57%	Ліцензії на імпорт
8536	Електрообладнання	2-10%	Сертифікація
6004	Шапки з трикотажу	12%	Контроль якості

Ці рівні можуть змінюватися залежно від політики уряду та умов міжнародних договорів.

Порівняння засобів тарифного та нетарифного регулювання в Україні та світовими практиками відобразимо у табл.2.3.

Таблиця 2.3

Порівняння засобів тарифного та нетарифного регулювання в Україні та світовими практиками [38]

Засіб регулювання	Україна	США	Китай	ЄС
Митний тариф	Існують	Існують	Існують	Існують
Квоти на імпорт	Існують	Не існують	Існують	Існують
Ліцензії на імпорт	Існують	Не існують	Існують	Існують
Сертифікація	Існують	Існують	Існують	Існують
Контроль якості	Існують	Існують	Існують	Існують

Ці засоби регулювання також можуть різнитися в межах країни залежно від різних галузей промисловості та договорів з іншими країнами. Наприклад, США можуть застосовувати нетарифні обмеження на імпорт сталі та алюмінію з країн, що не є членами Світової торгової організації. Китай може вимагати технічних стандартів та сертифікації для імпорту товарів. ЄС може застосовувати квоти на імпорт для певних товарів з країн поза ЄС.

У табл. 2.4 відобразимо оцінки сприятливості державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами у порівнянні з іншими країнами, включаючи оцінку митних тарифів, нетарифних перешкод, процедур митного оформлення та інших факторів.

Таблиця 2.4

Оцінки сприятливості державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами у порівнянні з іншими країнами [38]

Країна	Оцінка регулювання зовнішньої торгівлі
Україна	Середня
США	Середня
Китай	Низька
ЄС	Висока

Згідно зі статтею 15 Господарського кодексу України в редакції від 17 серпня 2022 року [2] стандартизація є обов'язковою для розробки, виробництва або постачання продукції, що посилається на певні стандарти, якщо виробник або постачальник продукції склав декларацію про відповідність продукції певним стандартам або зазначений стандарт на його етикетці, а також у деяких інших випадках, коли застосування стандартів або кодексів ustalеної практики регулюється законом.

Повномасштабне вторгнення росії в Україну триває вже рік. Зважаючи на це, у короткостроковій перспективі існують численні невизначеності та ризики для іноземних компаній, які планують експортувати та інвестувати в Україну.

Найкращі перспективи України, навіть під час війни, включають:

- агробізнес;
- освіта;
- медичне обладнання;
- нафтогазове обладнання;
- безпека та захист;
- інфраструктура.

Український уряд суворо контролює та обмежує транзит, імпорту та експорту зброї, наркотиків, хімічних і небезпечних речовин, а також певної фармацевтичної та комунікаційної продукції. Ліцензування забороненого та обмеженого імпорту регулюється Законом України «Про державний контроль за

міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання» № 549-IV, остання редакція від 5 квітня 2022 року [6], в якому визначено умови та строки ліцензування; називає органи контролю за транзитом; і встановлює критерії для транзиту, імпорту та експорту товарів військового або подвійного призначення. Погодження транзиту, імпорту чи експорту товарів військового або подвійного призначення може тривати до 90 днів з моменту подання заявки та отримання необхідної супровідної документації. Митний кодекс визначає порядок ввезення, вивезення, реекспорту, тимчасового ввезення та транзиту товарів для митного оформлення, сплати мита, акцизу та інших митних тарифів, діяльності митних брокерів та митних складів тощо. Основним законом, який регулює ПДВ при імпорті та експорті та відшкодування ПДВ при експорті, є Податковий кодекс України, розділ V.

Для роз'яснення що певних питань регулювання зовнішньої торгівлі в Україні, суб'єкти господарювання можуть звернутися до ICC Ukraine. Визначимо основні переваги співробітництва з Національним комітетом Міжнародної торгової палати ICC Ukraine:

- високий міжнародний статус і авторитет ICC, що дозволяє захищати / представляти / просувати інтереси підприємств на зарубіжних ринках. Палата представлена офіційними національними комітетами в 127 країнах.
- ICC (її національне представництво ICC Ukraine) має статус члена міжнародних організацій ООН, СОТ, користується значним впливом в Міжнародному валютному фонді, Організації економічного співробітництва і розвитку, Світовому банку та інших.
- ICC Ukraine має уповноваженого представника в Міжнародному арбітражному суді при Міжнародній торговій палаті в Парижі. Це реальна можливість відстояти і захистити інтереси компаній, що входять в ICC Ukraine, на зарубіжних ринках.

- ICC є розробником і стверджує світові стандарти правил міжнародної торгівлі Incoterms-2010 (і нову версію Incoterms-2020).
- саме ICC розробляє і затверджує торгове фінансування, форс-мажорні обставини, міжнародні контракти (їх укладення і стандартні форми), міжнародний арбітраж і багато іншого.
- проведення експертизу вантажу (за якістю і кількістю), що дозволяє захистити інтереси національних експортерів на зовнішніх ринках.
- проведення досліджень з міжнародного маркетингу, ризикам, торгівлі та інших питань бізнесу, пошук нових партнерів і допомога в міжнародній торгівлі.
- допомога в міжнародній стандартизації та сертифікації підприємств ISO і багато іншого.
- ICC Ukraine є членом Міжнародної асоціації торгово-промислових палат через Всесвітню федерацію торгових палат (WCF).
- сертифікація фахівців з торговельного фінансування в ICC Ukraine Academy.
- розробка та затвердження Єдиних правил і звичаїв ICC для документарних акредитивів, ICC № 600, дозволяє мінімізувати ризики при міжнародних операціях і спростити експортно-імпортні операції.
- участь керівництва ICC Ukraine в громадських радах міністерств, авторитет серед іноземних посольств в Україні. Сприяння компаніям в особистих зустрічах з послами, торговими консультантами та представниками зарубіжних бізнес-асоціацій в Україні. Організація ділових заходів з їх участю і підтримкою.
- великий досвід представників ICC Ukraine та комісій ICC Ukraine в реальному секторі економіки і центральних органах виконавчої влади України. Лобіювання та захист інтересів членів ICC Ukraine. Надання їм професійних консультаційних послуг і маркетингових досліджень.

- пошук партнерів і консультації шляхом встановлення зв'язку зі штаб-квартирою ІСС, її комісіями, національними комітетами ІСС, торгово-промисловими палатами зарубіжних країн.
- наявність центрів ділового співробітництва ІСС в зарубіжних країнах, що дозволяє сприяти підприємствам у зовнішньоекономічній діяльності в країнах ЄС, Азії, Америки та інших країнах.
- діяльність і підтримка регіональних офісів ІСС Ukraine у всіх регіонах України.
- діяльність комісій ІСС Ukraine, до складу яких входять кращі представники відповідних секторів економіки України. Можливість для членів ІСС Ukraine приєднатися до роботи цих комісій.
- володіння унікальним правом ІСС Ukraine переводити і видавати технічну, комерційну та іншу документацію в Україні і забезпечувати її для зовнішньоекономічної діяльності.

2.2 Обґрунтування заходів по вдосконаленню системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами

Система державного регулювання зовнішньої торгівлі України є важливою складовою економічної політики держави. Її ефективність визначається здатністю держави до забезпечення рівності умов конкуренції на зовнішніх ринках, підвищення експортної та імпоротної активності підприємств, забезпечення балансу платіжного балансу, а також забезпечення інтересів держави в умовах глобалізації світової економіки.

У зв'язку з цим, система державного регулювання зовнішньої торгівлі України потребує вдосконалення. Серед пріоритетних заходів можна виділити наступні:

1. Підвищення ефективності митної служби. Митна служба має виконувати роль не тільки в зборі митних платежів, але й у забезпеченні безпеки держави, боротьбі з контрабандою та захисті прав споживачів. Для цього

потрібно забезпечити належний рівень фінансування та розширити можливості використання сучасних технологій.

2. Підвищення конкурентоспроможності українських товарів на зовнішніх ринках. Для цього необхідно забезпечити підтримку експортерів шляхом встановлення прозорої системи повернення податку на додану вартість, зниження адміністративних бар'єрів, розширення мережі дипломатичних місій та консульських установ, забезпечення підтримки в рамках міжнародних економічних угод.

3. Розробка та реалізація стратегії диверсифікації. Даний пункт передбачає створення механізмів, що забезпечують широкий спектр економічних взаємодій з іншими країнами та зменшують залежність від окремих ринків. Це може включати в себе розвиток нових напрямків торгівлі, підвищення конкурентоспроможності експортних товарів та послуг, розвиток транспортних та логістичних інфраструктур, підтримку малого та середнього бізнесу, сприяння привабливості України для іноземних інвестицій та туризму. Ці заходи дозволять забезпечити більш стійкий та маневрений розвиток зовнішньої торгівлі України в умовах глобалізації та нестабільності на світових ринках. Окрім цього, є необхідність у вдосконаленні механізмів державного контролю за зовнішньоторговельною діяльністю. Наразі існують проблеми з контролем за вивезенням продукції, яка підлягає обов'язковій сертифікації, та за дотриманням інших технічних і санітарних норм. Це створює загрозу для якості експортної продукції, а також негативно впливає на імідж України як надійного експортера.

4. Розвиток інфраструктури зовнішньої торгівлі. Забезпечення ефективного руху товарів через кордон потребує наявності сучасної інфраструктури зовнішньої торгівлі. До неї належать порти, аеропорти, залізниці, автодороги, митні пункти тощо. Розвиток інфраструктури зовнішньої торгівлі дозволить збільшити обсяги зовнішньої торгівлі, знизити витрати на транспортування товарів та поліпшити якість надання логістичних послуг.

5. Підвищення конкурентоспроможності виробників. Підвищення конкурентоспроможності виробників є важливим завданням для розвитку зовнішньої торгівлі. Це можна досягти за допомогою заходів, спрямованих на підвищення якості продукції, зменшення витрат на її виробництво та зниження податкового тягаря на підприємства. Підвищення конкурентоспроможності виробників дозволить збільшити експорт товарів, залучення інвестицій у виробництво та підвищення рівня життя населення.

6. Розвиток електронної торгівлі. Розвиток електронної торгівлі є одним з найбільш перспективних напрямів розвитку зовнішньої торгівлі. За допомогою електронної торгівлі можна здійснювати продаж товарів за кордон, що дозволяє збільшити експорт товарів та залучення інвестицій в економіку.

Таким чином, вдосконалення системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України є важливим завданням для підтримки стійкого економічного зростання та забезпечення стабільності національної економіки. Для цього необхідно розглянути комплекс заходів, які включатимуть у себе:

1. Вдосконалення механізмів державного регулювання зовнішньої торгівлі, зокрема, спрощення процедур ввезення та вивезення товарів, зменшення адміністративних бар'єрів та встановлення прозорих та однакових правил для всіх учасників зовнішньоекономічної діяльності.

2. Підтримка експортерів та створення сприятливих умов для розвитку експортного потенціалу України. Для цього можуть бути запроваджені різноманітні пільги та стимули для експортерів, зокрема, зниження податків та митних зборів, спрощення процедур експорту та вдосконалення інфраструктури експортного бізнесу.

3. Забезпечення захисту вітчизняного виробника та підтримка внутрішнього ринку. Для цього можуть бути запроваджені заходи з обмеження імпорту певних товарів, встановлення контролю за ввезенням товарів з певних країн, а також створення сприятливих умов для розвитку вітчизняного виробника.

4. Розвиток міжнародних торговельних відносин та партнерства з іншими країнами.

Міжнародна Торгова Палата (ІСС) взяла участь у Всесвітньому економічному форумі з наступними основними повідомленнями, що представляють положення 45 мільйонів компаній по всьому світу:

1. Захист багатосторонньої торгівлі на основі відповідних правил. З моменту заснування Міжнародної торгової палати понад століття тому ІСС взяла на себе зобов'язання створювати і підтримувати багатосторонній торговий порядок, заснований на загальноприйнятих нормах, що забезпечує вільне переміщення товарів між ринками. Декларація ІСС про наступне століття глобального бізнесу, в якій викладаються стратегічні пріоритети організації, визначає збереження і модернізацію глобальної торговельної системи як один з головних пріоритетів організації на майбутнє.

2. Тісний зв'язок між торгівлею і збереженням клімату. Визнаючи нагальну необхідність запобігання зміни клімату, ІСС Україне виступає за багатосторонню торговельну політику, яка підтримує бізнес і ефективно вирішує екологічні проблеми. Після Генеральної Асамблеї ООН 2019 року ІСС провів серію консультацій, присвячених вивченню взаємозв'язку між торговою та кліматичною політикою, з членами таких організацій, як Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) та Інститут Жака Делора.

3. Робота техніки для всіх. На форумі також було розглянуто соціальні та економічні наслідки нових технологій з метою досягнення глобального консенсусу щодо впровадження цифрових інструментів в рамках Четвертої промислової революції.

4. Створення цифрових рішень для приватного сектора. Центр майбутньої торгівлі ІСС в Сінгапурі вже закликав прискорити прийняття рішень про фінансування цифрової торгівлі за рахунок розробки інноваційних продуктів на основі блокчейну. У партнерстві з Perlin, сінгапурської технологічною

компанією, ICC запустила блокчейн-платформу ICC TradeFlow, яка спрощує процес бізнес-документації.

5. Формування впевненість інвесторів у надійному діловому середовищі. Стійкі інновації вимагають спільного розуміння урядами, дослідницькими установами та бізнесом елементів, необхідних для стимулювання інвестицій в інновації. Встановлення відкритого діалогу та залучення до участі всіх зацікавлених сторін є ключовим фактором для формування цього розуміння.

6. Сприяння освіті та навчанню для надійної інноваційної екосистеми. Інновації процвітають, коли люди мають наукові, технологічні та інші професійні навички, необхідні для їх підтримки. Державний та приватний сектори мають спільну відповідальність та зацікавленість у розвитку відповідних навичок серед робочої сили.

7. Заохочування відкритої торгівлі та інвестиції. Інновації - це глобальна діяльність, яка виходить за межі кордонів. Забезпечення каналів для ідей та технологій, що дозволяють розвивати місцеву економіку та вирішувати її найважливіші завдання, вимагає відкритих ринків та добросовісної конкуренції.

8. Забезпечити, щоб системи інтелектуальної власності стимулювали як інновації, так і розповсюдження. Стабільна система прав інтелектуальної власності забезпечує впевненість, необхідну для побудови надійних інноваційних екосистем.

Для вдосконалення системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами можна запропонувати наступні відображені у табл.2.5 заходи.

Таблиця 2.5

Заходи вдосконалення системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами (на основі проведеного аналізу)

Номер	Заходи	Опис
1	Спрощення процедур митного оформлення	Впровадження електронних сервісів для подання митних декларацій та інших документів

Продовження табл. 2.5

Номер	Заходи	Опис
2	Зниження митних тарифів	Зниження митних ставок на певні види товарів для збільшення конкурентоспроможності українських товарів та привабливості іноземних інвестицій
3	Усунення нетарифних перешкод	Усунення нетарифних перешкод, таких як необґрунтовані стандарти якості, вимоги до упаковки та маркування
4	Розвиток міжнародних торговельних угод	Укладення міжнародних торговельних угод з іншими країнами збільшить доступ до нових ринків та сприятиме збільшенню експорту
5	Підтримка експортерів	Надання фінансової, правової та консультативної підтримки експортерам
6	Поліпшення інфраструктури	Розвиток транспортної інфраструктури, зокрема портів, аеропортів та доріг, для покращення умов вивезення товарів та збільшення експорту
7	Створення сприятливого інвестиційного клімату	Створення сприятливого інвестиційного клімату для привабливості іноземних інвестицій та збільшення експорту

Впровадження зазначених заходів допоможе вдосконалити систему державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами.

Додаткові можливі шляхи покращення системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами можуть включати:

1. Розширення списку товарів, які мають пріоритет для експорту, та надання додаткових пільг та підтримки для їх вивезення.
2. Посилення заходів з боротьби з порушеннями правил міжнародної торгівлі, таких як контрабанда, підробка та недобросовісна конкуренція.
3. Розвиток електронної комерції та забезпечення доступу до глобальних електронних ринків.
4. Підвищення кваліфікації та компетентності працівників митних служб та інших органів державного регулювання зовнішньої торгівлі.
5. Посилення міжнародної співпраці з іншими країнами з метою забезпечення доступу до нових ринків та розширення можливостей експорту.

6. Створення умов для залучення іноземних інвестицій в експортно-орієнтовані галузі, зокрема шляхом створення сприятливого інвестиційного клімату та підтримки інфраструктурних проектів

7. Вдосконалення системи митного контролю та спрощення процедур ввезення та вивезення товарів.

Ці заходи можуть допомогти покращити конкурентоспроможність українських товарів на світовому ринку та збільшити експорт, що сприятиме розвитку економіки та зміцненню позицій України на міжнародній арені.

2.3 Визначення економічного ефекту від запропонованих заходів по вдосконаленню системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами

Вдосконалення системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України може мати значний економічний ефект. Перш за все, реалізація запропонованих заходів допоможе знизити ризики зовнішньоекономічної діяльності для підприємств, що може позитивно відобразитися на їхній фінансовій стійкості та збільшити їхні можливості для розвитку інвестиційної діяльності. Крім того, ефективне регулювання зовнішньої торгівлі сприятиме збільшенню обсягів експорту та зниженню імпорту, що зменшить залежність національної економіки від імпортованих товарів та послуг.

Одним із головних ефектів буде збільшення конкурентоспроможності експортуючих підприємств через сприяння зниженню витрат на виробництво та збільшення якості продукції. Це може позитивно вплинути на збільшення обсягів експорту, що збільшить валютні надходження до країни та сприятиме розвитку національної економіки.

Крім того, здійснення реформ в зовнішньоекономічній сфері може сприяти залученню інвестиційних ресурсів до економіки країни, що забезпечить розвиток вітчизняного виробництва, створення нових робочих місць та збільшення рівня життя населення.

Також, зміцнення контролю за зовнішньоекономічною діяльністю може сприяти боротьбі з нелегальними операціями та контрабандою, що зменшить загрози для національної безпеки.

Додатково, забезпечення сталого розвитку зовнішньої торгівлі є важливим для забезпечення сталого економічного зростання України. Запропоновані заходи здатні забезпечити більш ефективне використання ресурсів і підвищити конкурентоспроможність українських товарів на світовому ринку. Це може призвести до збільшення обсягів експорту, збільшення прибутків вітчизняних компаній та приведення до збільшення рівня зайнятості і підвищення рівня життя населення.

Таким чином, запропоновані заходи є важливими для поліпшення стану зовнішньої торгівлі в Україні та забезпечення сталого економічного зростання. Вони допоможуть підвищити конкурентоспроможність українських товарів, збільшити обсяги експорту, привести до збільшення прибутків вітчизняних компаній, збільшити рівень зайнятості і підвищити рівень життя населення. Реалізація цих заходів вимагає комплексного підходу і зусиль з боку державних органів, бізнесу та громадськості.

Один з ключових заходів - підвищення якості і стандартів експортованих товарів - може допомогти збільшити попит на українську продукцію, зокрема в країнах з більш високими вимогами до якості товарів. Це може сприяти розвитку нових ринків збуту та збільшенню обсягів експорту.

Також, запровадження заходів щодо підвищення транспортної інфраструктури та зменшення транспортних витрат може знизити вартість експорту та зробити його більш конкурентоспроможним на міжнародних ринках.

У результаті збільшення обсягів експорту та покращення умов його здійснення, можна очікувати зростання валютних надходжень в країну та зниження торговельного дисбалансу. Це може сприяти стабілізації валютного курсу та покращенню загальної макроекономічної ситуації в країні.

Запровадження заходів по вдосконаленню системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами може мати також інші економічні ефекти:

1. Збільшення інвестиційної привабливості країни. Збільшення торговельного потоку, зниження тарифних та нетарифних бар'єрів, а також вдосконалення митної системи можуть сприяти збільшенню інвестиційної привабливості України для іноземних інвесторів.

2. Розвиток малих та середніх підприємств. Зменшення адміністративного тиску, спрощення процедур вивезення та ввезення товарів, впровадження електронних систем, а також зменшення витрат на митні процедури можуть сприяти збільшенню експортного потенціалу малих та середніх підприємств та сприятимуть розвитку експортного сектору.

3. Підвищення конкурентоспроможності виробників. Спрощення процедур вивезення та ввезення товарів, зменшення адміністративного тиску, розвиток інфраструктури торговельного потоку та інші запропоновані заходи можуть підвищити конкурентоспроможність виробників та сприяти розвитку внутрішнього виробництва.

4. Зменшення витрат на транспортування. Розвиток транспортної інфраструктури та підвищення її ефективності можуть сприяти зменшенню витрат на транспортування товарів, що позитивно позначиться на конкурентоспроможності виробників та споживачів.

Висновки до розділу 2. Отже, заходи щодо створення ефективної системи митного контролю та зменшення корупційних ризиків можуть допомогти збільшити прозорість та привабливість українського ринку для іноземних інвесторів. Це може сприяти залученню більшого обсягу інвестицій в економіку країни, що, в свою чергу, може стимулювати розвиток національного виробництва та збільшення зайнятості населення.

Загалом, заходи по вдосконаленню системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України можуть мати значний економічний ефект, що

полягає в збільшенні обсягів експорту та зменшенні обсягів імпорту, зменшенні витрат на імпортні товари та збільшенні експортних доходів, збільшенні прозорості та привабливості українського ринку для іноземних інвесторів, а також збільшенні зайнятості населення та стимулюванні розвитку вітчизняного виробництва.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

На основі проведеного аналізу та вивчення особливостей системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України товарами, можна сформулювати відповідні висновки. Загалом можна стверджувати, що система має ряд недоліків, які призводять до зниження ефективності її функціонування. Необхідність зміцнення позицій України у світовій економіці та розвиток експортного потенціалу вимагає проведення реформ та перегляду існуючих можливостей з метою їх імплементацій у нинішню систему зовнішньої торгівлі України. В роботі було розглянуто можливості співпраці з міжнародними організаціями, а саме Асоціацією «Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати (ICC Ukraine)», м. Київ, діяльність якої спрямована на підвищення рівня знань та навичок з питань зовнішньої торгівлі як серед українських підприємців, так і на державному рівні з метою раціонального регулювання міжнародної торговельної діяльності. Шлях введення запропонованих заходів можна досягнути забезпечення прозорості та простоти процедур, стимулювання розвитку експорту, підвищення рівня співпраці між державними органами, бізнесом та міжнародними організаціями, розпочати розробку та реалізацію стратегії розвитку та диверсифікації українського експорту, посилення інтеграції України в міжнародні торговельні системи, стимулювання інноваційності та технологічного розвитку підприємств, системне навчання підприємців та проведення моніторингу та аналізу результатів впровадження реформ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митний кодекс України: Законодавство України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
2. Господарський кодекс України: Законодавство України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Про стандартизацію: Законодавство України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>
4. Про метрологію та метрологічну діяльність: Законодавство України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1314-18#Text>
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо дерегуляції у сільському господарстві № 867-VIII: Законодавство України. URL:
<https://ips.ligazakon.net/document/GH3CR00C>
6. Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання: Законодавство України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-15#Text>
7. Про ставки митних зборів України: Законодавство України. URL:
https://ips.ligazakon.net/document/view/kp970065?an=43650&ed=1999_09_24
8. Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання: Законодавство України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-15#Text>
9. Ажнюк М. О. Основи економічної теорії : навч. посіб. Київ: Знання, 2018. 368 с.
10. Антонович М. Міжнародне право : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 384 с.
11. Бабець І. Г. Проблеми інституційного забезпечення міжнародного науково-технічного співробітництва регіонів. Науково-технічна інформація. 2016. № 3. С. 8–13

12. Бабій Л. Роль наднаціональності міжнародних економічних організацій у формуванні глобального економічного правопорядку. Право України. 2017. № 1. С. 155–162
13. Бахчеванова Н. В. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 403 с.
14. Білецька Л. В. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посіб. 2-ге вид. переробл. та допов. Київ : Центр учб. л-ри, 2009. 688 с.
15. Бочан І. О. Основи економічної теорії: інституціональний підхід : навч. посіб. Київ: Знання, 2017. 211 с.
16. Вачевський М. Маркетинг світового господарства та Україна в міжнародних економічних відносинах. Вища школа. 2018. № 2. С. 60–67
17. Вишняк Л. Розвиток міжнародного бізнесу в Україні в умовах глобальної фінансової кризи. Актуальні проблеми міжнародних відносин. Київ, 2016. Вип. 98, ч. 2. С. 78–79
18. Глобалізація світового господарства: геопросторовий вимір : монографія / О. О. Любівцева та ін. Київ : Київ. ун-т, 2019. 160 с.
19. Міжнародне приватне право : підручник / Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого"; за ред.: В. П. Жушман, І. А. Шуміло. Харків : Право, 2018. 320 с.
20. Міжнародний комерційний арбітраж в Україні: теорія та законодавство / Торгово-промислова палата України; під заг. ред. І. Г. Побірченко. Київ: Ін Юре, 2017. 584 с.
21. Мілаш В. С. Господарське право : курс лекцій : у 2 ч. / Харків : Право, 2017. Ч. 2. 336 с.
22. Офіційний сайт Українського національного комітету Міжнародної Торгової Палати. URL: <http://iccua.org>.
23. Перепелинська О. Арбітрабельність корпоративних спорів в Україні. Юридичний журнал. 2016. № 7/8. С. 171–176

24. Правила сприяння арбітражу з боку Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України відповідно до Арбітражного регламенту ЮНСІТРАЛ4 : затв. 27 жовт. 2016 р. Право України. 2016. № 1/2. С. 484–486
25. Проценко І. М. Становлення та розвиток принципу взаємної економічної вигоди в міжнародному економічному праві. Часопис Київського університету права. 2018. № 4. С. 349–352
26. Ревуцький С. Ф. Теоретичні засади щодо інноваційного та постіндустріального розвитку світової економіки. Питання інтелектуальної власності. Київ, 2019. Вип. 9. С. 250–258
27. Регламент Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України : затв. 17 квіт. 2017 р. Право України. 2017. № 1/2. С. 461–483
28. Резніков Н. Перспективи мультиполярної валютної системи в умовах ребалансування світової економіки. Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Міжнародні відносини. Київ, 2012. Вип. 38/39. С. 74–77
29. Резнікова О. О. Нові тенденції розвитку світової економіки: глобальне управління як реальність сьогодення. Фінанси України. 2011. № 11. С. 45–53
30. Селівон М. Ф. Міжнародний комерційний арбітраж в Україні: стан і перспективи розвитку. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2013. № 2. С. 5–18
31. Ус І. В. Тенденції зовнішньої торгівлі товарами України за підсумками 2021 року. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-01/zovnishnya-torgivlya-tovaramy-ukrainy-za-2021-rik.pdf>
32. Харкова Л. О. Глобалізація світової економіки та її вплив на міжнародний рух капіталу. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2009. Вип. 82, ч. 2. С. 95–100

33. Шкодiна I. В. Сучаснi тенденцiї самоорганiзацiї свiтової економiчної системи.

Економiка України. 2012. № 9. С. 70–77

34. Global trade rebound beats expectations but marked by regional divergences. URL:

https://www.wto.org/english/news_e/pres21_e/pr889_e.htm

35. Qdpro. URL: <https://qdpro.com.ua/uk/uktzed>

36. Ukrainian statistic. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

37. World Bank statistic. URL: <https://data.worldbank.org/country/UA>

38. World Trade Organizations. Trade policy reviews by country. URL:

https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp_rep_e.htm

